

**Magyar
Természetvédők
Szövetsége**
Föld Barátai Magyarország

A projektet a
Fővárosi Önkormányzat
Környezetvédelmi Alapja
támogatta.

ISMERD MEG A Merzse- mocsarat!

Örülünk, hogy velünk tartasz és együtt ismerjük meg közelebbről

a Merzse-mocsarat.

A foglalkoztató, amit a kezdedben tartasz ugyanis azzal a céllal jött létre, hogy a Merzse-mocsár helyi jelentőségű természetvédelmi területet közelebbről megismerd.

Gondoltad volna, hogy ez az első hallásra barátságtalan, dágványos terület, valójában egy páratlan természeti érték, mely több száz növény, madár, hüllő, kétlábú és emlős élőhelye? A foglalkoztató füzet segítségével hasznos tudásra tehetsz szert a területről, így majd mikor személyesen kilátogatsz a Merzse-mocsárhoz, már ismerősként üdvözölheted a tájat, a benne élő állatokat és növényeket.

A különböző fejezetekből megtudhatod, hogyan keletkezett a mocsár, milyen növények és ritka állatok élnek itt, vagy hogy mely tényezők veszélyeztetik az élővilágát. A fejezetek végén játékos feladatok várnak rád!

TARTS VELÜNK!

I. BUDAPEST IZGALMAS ÉLŐVILÁGA

1. FELADAT

Te mennyire ismered Budapestet?

Most felmérheted tudásod! Mennyire vagy tájékozott fővárosunk élővilágával kapcsolatban? Egészítsd ki a hiányzó részeket az alábbi védett területekkel:

SAS-HEGY, NAPLÁS-TÓ, SZEMLŐ-HEGY, MERZSE-MOCSÁR, FELSŐRÁKOSI-RÉTEK

Nyüzsgő fővárosunk számos kincset rejt. A betondzsungelen kívül gondoltad volna, hogy több szempontból is egyedülálló fővárosunk? Geológiai értékei kiemelkedőek, gondoljunk barlangrendszereinkre vagy a felszín alatti vízbázisunkra. A Pál-völgyi-barlang Magyarország leghosszabb barlangrendszere is fővárosunkba található, e mellett a *Barlangi székelykereszt* i barlang is kedvelt úticél az érdeklődők számára. Növényekben is bővelkedik a főváros, a hazánkban előforduló őshonos fajok 51%-a előfordul itt. Több jégkorszakból megmaradt fajt is megtekinthetünk, mint a **budai nyúlfarkfüvet** (*Sesleria sadleriana*), melynek a legjelentősebb állományát a *Budai nyúlfarkfű* en védik. További botanikai érdekességet rejteget a *Budai nyúlfarkfű*, a budapesti láprétek szinte utolsó fennmaradt foltjaival.

Magyarországon 418 madárfajt jegyeztek fel és ebből 274 Budapesten is megtalálható. Több terület közül a legnagyobb vízteret biztosító *Budai víztározó*, az egyik legkedveltebb pihenőhely a madarak számára. A fokozottan védett **szalakótát** (*Coracias garrulus*) is már többször megfigyelték a *Budai víztározó* nál.

Ha érdekelnek még további fővárosi értékek, itt találsz leírást róluk:

<https://mtvsz.hu/budapest-termeszeti-kincsei-hatteranyagok>

szalakóta
(*Coracias garrulus*)

II. ISMERJÜK MEG A MERZSE-MOCSARAT

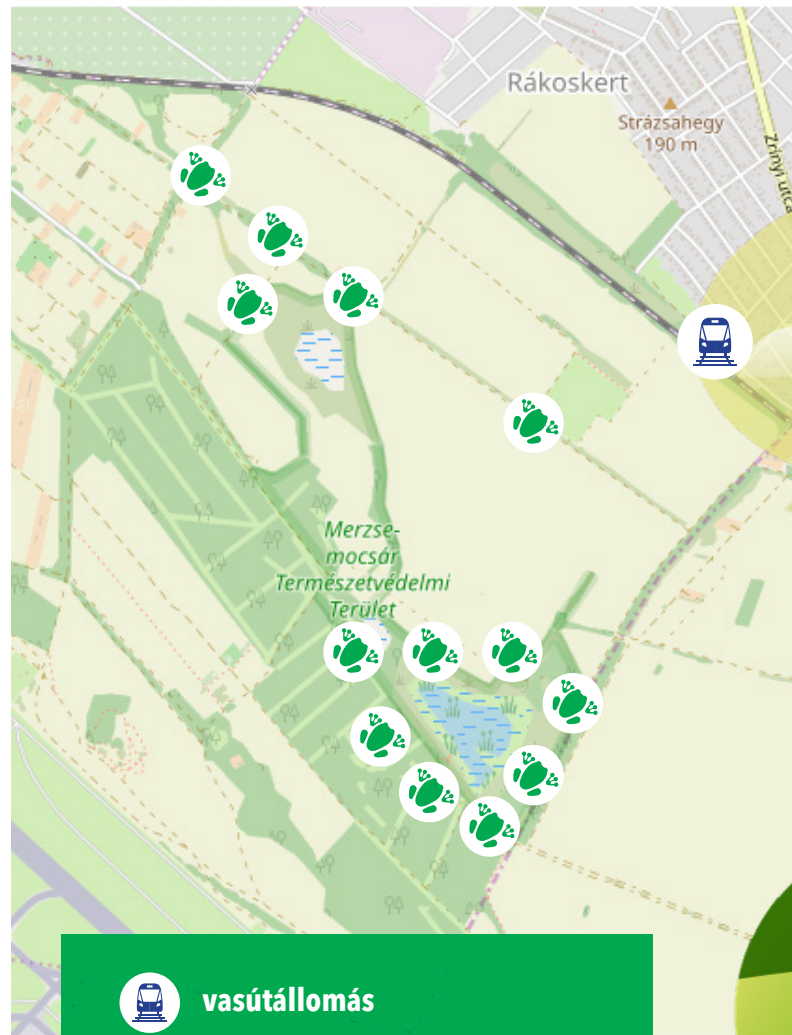
A Merzse-mocsarat és a tanösvényt legkönnyebben a Rákoskert vasútállomástól közelítheted meg, innen egy rövid sétával már könnyen eléred a területet. A vasútállomás a Keleti-pályaudvarról a Süllysápig közlekedő személyvonattal érhető el legkönnyebben.

Tervezd meg, Te hogyan jutnál ki a területre!

ISKOLA CÍME:
MILYEN TÖMEGKÖZLEKEDÉSI ESZKÖZT HASZNÁLNA A KIJUTÁSHOZ?
MENNYI IDŐ ALATT ÉRKEZHETSZ MEG A TERÜLETRE?

Miért is különleges a Merzse-mocsár?

Páratlanul gazdag élővilágára már 1977-ben felfigyeltek, ekkor lett védetté nyilvánítva a vizes élőhely. A főváros XVII. kerületének szegélyében Ecser szomszédságában terül el a mocsár, mely három, egymástól szinte teljesen elkülönült részből áll. Sajnos az emberi tevékenység jelentősen visszaszorította a megmaradt értékes területeket!

vasútállomás

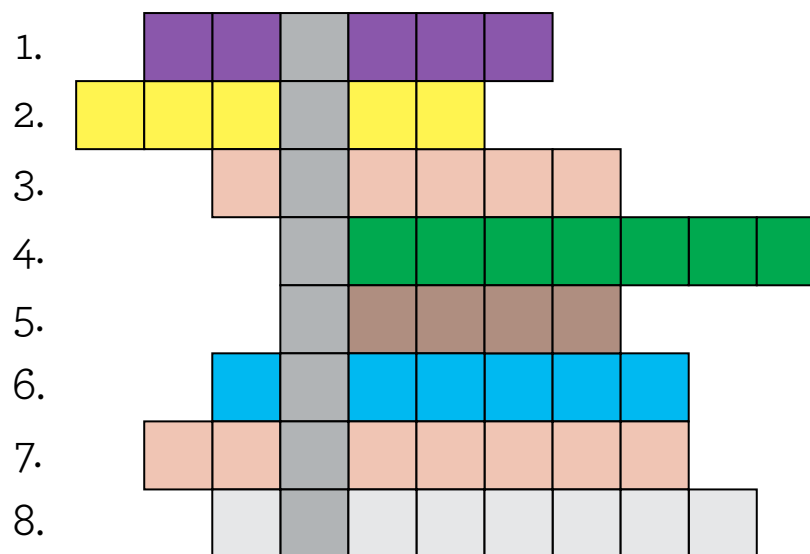
Zöldbeka tanösvény állomása

a OperatívTudatKözpont projektje

2. FELADAT

Ismerjük meg
közelebbről a
Merzse-mocsarat!

Töltsd ki a keresztrejtvényt, majd
helyettesítsd be a megkapott szavakat
a következő oldalon található szövegbe
(a színek segítenek a megoldásban).
A keresztrejtvény megoldására
még a későbbiekben szükséged lesz!

1. Az állóvíztől teljesen felázott terület, melyet általában sűrű és buja növényzet, néha egybefüggő, mozdulatlan víztükör borít.
2. A földfelszín azon része, ahol nagy területen nincsen 30 méternél nagyobb szintkülönbség, valamint majdnem vízszintes a terület.
3. Elsősorban folyókban, tenger- és tópartokon képződik a víz közetkoptató hatására. Kacsázni is ezzel szoktunk a víztükör felszínén. :)
4. Ennek a hegységnek a legmagasabb pontja a Csóványos.
5. A fazekasok kedvelt alapanyaga, ebből az üledékből készülnek a szebbnél szebb cserépedények.
6. E réteg szerepe a talajban, hogy a nedvességet a felette lévő rétegben tartsa. A legfelső ilyen talajréteg felett felgyülemelő víz a talajvíz.
7. Ezek mérete különböző lehet a folyóvizek mozgási energiájától függően.
8. A Föld felépítésével, szerkezetével, és történetével foglalkozó természettudomány.

Ismerjük meg a Merzse-mocsár kialakulását!

Ahogy már az előbbieken olvashattad a Merzse-mocsár három különálló részéből áll, de mielőtt megismernénk közelebbről ezeket a területeket, nézzük meg, hogyan alakult ki ez az élőhely.

A folyóvizeket felszíninformáló tevékenysége szakaszjellegűtől függ, melyet három csoportba sorolhatunk, mint felső-, középső- és alsószakasz-jelleg.

A projektet a Fővárosi Önkormányzat Környezetvédelmi Alapja támogatta.

A felső-pliocén korban a Visegrádi-hegység és a [] között áttörő Ős-Duna lelassulva alsószakasz-jellegűvé változott, és lerakta kavicsos, homokos, iszapos []-át. Így hozta létre azt a hordalékkúp-[]-ot, melyen sok-sok ágra szakadva kanyargott tovább délkelet felé a folyam vize. A lefolyásvölgyek közötti magaslatokon erdős homok és lösz dombok alakultak ki, míg a mélyedésekben gazdag vízi világ jött létre: []-ral, lápokkal, nedves ligetes rétekekkel. Ennek a hatalmas térségnek többé-kevésbé megmaradt foltjai igazi természeti értékeket őriznek. Ilyen például a Merzse-mocsár is, mely az egykori Rákosi mocsárvidék apró maradványa.

A terület []-i felépítésében a Duna V. terasza játszott szerepet. A vízáteresztő [] és homok rétegekre települ a napjainkban is képződő öntésiszap, öntés []. Ezek a fiatal ártéri üledékek képezik azt a vékony [] réteget, amely lehetővé teszi a felszíni vízfelület megmaradását.

Milyen lehetett az élet a régebbi időkben?

Egy rendkívül gazdag vízi világot képzelj el, ami rengeteg lehetőséget kínált az ott lakók számára. A 17-18. század még nagy kiterjedésű nyílt vízfelületű mocsár ízletes tavi halait rendszeresen fogták, a mocsaras részeken és a csatornában pedig nyüzsgött a **régi csík** (*Misgurnus fossilis*). Sőt, a ma már védett **mocsári teknős** (*Emys orbicularis*) is megszokott táplálék volt. A magasabban fekvő üde réteket legelőként, kaszálóként hasznosították a keresztúri gazdák. A télen aratott nád a lakóházak, ólak nádfedelét biztosította, míg a füzesek vesszőt adtak a kosárfonáshoz. Nem csak a népi, de a hivatalos orvoslásban is fontos szerepe volt az itt gyűjtött **piócának** (*Hirudo medicinalis*).

Az akkori emberek mindent hasznosítottak, amit a természet kínált. Gyógyászati célból gyűjtötték a piócákat. A felgyűrt nadrágszárral belegáztoltak a vízbe, ahol az éhes piócák ráragadtak a lábukra, majd mikor a vízből kiléptek sóval beszórták a lábukat, így könnyedén le tudták azokat szedni magukról. Ezután üvegekbe helyezték őket és így vitték eladásra.

Kép: pióca, Forrás: 1639 Historia medica, in qua libris IV. animalium natura, et eorum medica utilitas esacte & luculenter...

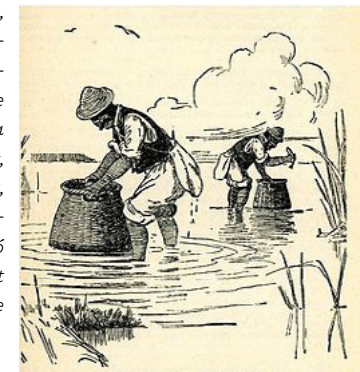

A csíkkal halászatához egy foglalkozás neve is fűződik, a csíkászat, mely a csíkkal halászatára vonatkozott, a halfogas egyik ősi formája volt, főleg mocsaras, lápos vidékeken.

„A csíkász a lápban úgy fogta a csíkot, hogy a mocsárban nádból, sásból, zombékból, vagy fűcsomókból, törmelékből gátat épített (csíkgát), és a gát egymástól 3-3 méterre levő nyílásaihoz, vagy a nyílt vízre állította a fűveszszőből font kast (csíkkas) a csík járásával szemben, vagy télen a jégbe vágott lékbe függőlegesen állította le. Mivel a csík jellegzetessége volt, hogy feje mindig a víz színén volt, így könnyen meg lehetett tudni tartózkodási helyét. A csíkász az ingó lápon lápmetszővel vágott lápkutat a csíkkas számára és abba gyűjtötte a kifogott halakat.”

Forrás: Magyar Néprajzi Lexikon
Kép: csíkász

Forrás: <http://www.hermanottoemlek-ev.hu/herman-munkak-rajzok.html>
Kép: Réti csík, Forrás: Wikipedia

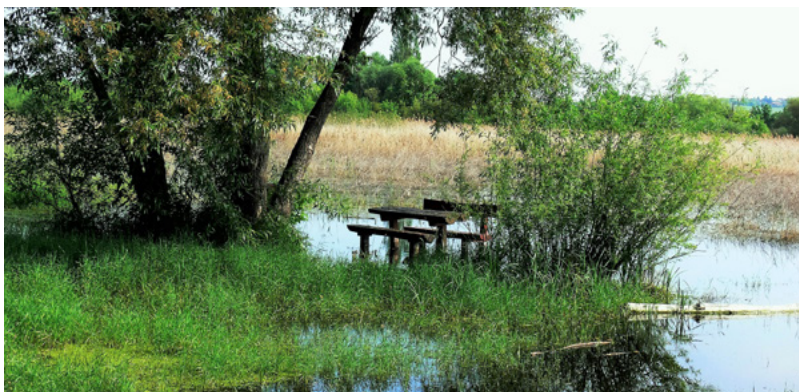
Mit láthatunk ma a Merzse-mocsárnál?

A Merzse-mocsár három különálló részre tagolódik. Legdélebbre a **Nagy-Merzse** fekszik, mely a legnagyobb területű, és az élőhely legértékesebb részei itt találhatók. Többek között itt találkozhatunk a főváros legnagyobb összefüggő nádasával is, mely önmagában is rendkívüli értéket képvisel.

Rákoskeresztúr irányában a **Kis-Merzse** található, mely talán a legérintetlenebb része a területegyüttesnek. A tavasszal vízzel telt, a növényekben igen gazdag élőhely áthatolhatatlan dzsungelt képez, így biztosítva a védelmet az ott fészkelő vízimadarak számára. E két területet, egy kiépített vizesárok, és partjuk mentén található gyepek-fás zöldfolyosó köti össze.

A terület **kakukktojása** a **Gyolcs-rét**, mely merőben eltér az előbbi két mocsaras területtől. Itt nem a víz a meghatározó tájalakító tényező. Bár a terület neve kicsit megtévesztő, itt a cserjékkel gazdagon benőtt nyárfamatuzsálemekkel találkozhatunk, melyek a kerület egyedüli képviselői.

Az értékes, védett területek mellett szántóföldekkel találkozhatunk, a mocsár területét pedig ültetett erdők veszik körbe.

3./A FELADAT

Szólások és közmondások - Tudod, honnan származik a kakukktojás kifejezés?

A kakukk olyan madár, mely tojásait más madarak fészkébe rakja. A tojások rendkívül hasonlítanak a gazdamadáréhoz, aki így tudatlanul kikelti a kakukkfiókát is. Majd, hogy a kakukkfióka kapja a legnagyobb figyelmet a gazdaszülőtől, kilöki a többi fiókát a fészekből. Már biztos hallottál állatokkal, növényekkel és foglalkozásokkal kapcsolatos szólásokat és közmondásokat. Válassz ki a következő szavak közül ötöt, majd írd velük szólást vagy közmondást!

BÉKA, MEZŐ, NYÚL, RÓKA, TÖLGY, NÁD, BODZA

SZÓLÁS, KÖZMONDÁS

JELENTÉSE

A NAGY HAL MEGESZI A KIS HALAT.

EGY FECSKE NEM CSINÁL NYARAT.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A projektet a
Fővárosi Önkormányzat
Környezetvédelmi Alapja
támogatta.

3./B FELADAT

Milyen lehetett az élet a Merzse-mocsárnál a régi időkben, mikor csíkkassal fogták a halat az akkori emberek?

Írj egy rövid, fél oldalas fogalmazást arról, hogy hogyan képzeled el az akkori életet, amikor még az emberek együtt éltek a természettel! Szerinted, hogyan telt egy napjuk? Az alábbi vastagon kiemelt szavakat is építsd bele az írásodba!

MERZSE-MOCSÁR, BÉKA, MEZŐ, NYÚL, RÓKA, TÖLGY, NÁD, BODZA

III. A MERZSE-MOCSÁR SZÍNES NÖVÉNYVILÁGA

Ahogy már az előbbieken láthattad, a víz hatással volt a terület kialakulására, akárcsak az emberi tevékenység. A terület jelentős botanikai értéket őriz. A területről négy harasztfajt, százharmincegy kétszikű és ötvenegy egyszikű növényfajt jegyeztek fel. A fásszárú növények közül a **parti fűz** (*Salix elaeagnos*) az egyik legértékesebb védett faj a területen, mely leginkább a folyómenti zátonyok pionír növénye. A vizesebb területek cserjéállománya nem csak fásszárú bokorfüzesekből és a parti fűzből áll, több cserjefajt is találhatunk itt; mint például a **keskenylevelű ezüstfa** (*Elaeagnus angustifolia*) vagy a gyógyhatásukról is ismert **egyibibés galagonya** (*Crataegus monogyna*), **kökény** (*Prunus spinosa*), **feketebodza** (*Sambucus nigra*). A Nagy-Merzse északkeleti szegélyében található egy kis kiterjedésű terület, mely talán a legértékesebb növényteni szempontból, hiszen itt több védett faj is megtalálható; az **őszi vérfű** (*Sanguisorba officinalis*), a láprétek és üde kaszálók nyár végén, ősszel virágzó bíbor csodája.

Míg egyes növényeknek kedvez, addig mások érzékenyebben reagálnak a változó körülményekre. A Merzse-mocsár területén a vízszint fokozatos csökkenésével (kevesebb tavaszi esőzés, hó mennyiségének csökkenése) a **szúnyoglábú bibircsvirág** (*Gymnadenia conopsea*) és a **mocsári kosbor** (*Anacamptis laxiflora*) is két évtizedre eltűnt a területről. Valószínűleg a tervszerű kaszálásoknak és a víz állandósulásának köszönhető, hogy újból megjelentek a területen. Míg a bibircsvirág 2016 óta 3-4 tövel található meg itt, addig a mocsári kosbor 2017-ben jelent meg újból. A kedvező körülményeknek köszönhetően, új mocsárréti faj, a **hússzínű ujjaskosbor** (*Dactylorhiza incarnata*) is felbukkant a területen. Ilyen az élőhelyen új fajként megjelenő a **kisfészkű aszat** (*Cirsium brachycephalum*) is, mely amellet, hogy védett, még **Natura 2000** jelölő faj is. A területnek ugyan-

galagonya (*Crataegus ssp*)

kökény (*Prunus spinosa*)

Olyan fajokat nevezünk **pionírnak**, melyek a terület kialakulásánál úttörőek, jellemzően elsőnek jelennek meg. Életük is viszonylag rövid.

Vérfű hangyaboglárka tápnövénye ez a faj. Az egyik vérfű igazán izgalmas legendáról kapta a nevét, miszerint Attila fia, Csaba királyfi egy csatában megsebesült, a vérzést ennek a növénynek nedvével csillapították. Ha jól fejtetted meg korábban a keresztrejtvényt, már tudod is melyik vérfűről van szó.

Megfejtés: _____ vérfű

A népi gyógyászatban vérfüvet használnak vérzéscsillapításra, hasmenés ellen.

szúnyoglábú bibircsvirág
(*Gymnadenia conopsea*)

Az Európai Unió által létrehozott **Natura 2000** egy olyan összefüggő európai ökológiai hálózat, amely a közösségi jelentőségű természetes élőhelytípusok, vadon élő állat- és növényfajok védelmének keresztül biztosítja a biológiai sokféleség megővését és hozzájárul kedvező természetvédelmi helyzetük fenntartásához, illetve helyreállításához.

Ha érdekel, nézz utána: <https://natura.2000.hu>

Endemikus faj: olyan állatok, illetve növények összefoglaló neve, mely a jelenlegi előfordulási helyén alakult ki, ez a jelenség jellemzően elszigetelt területeken vagy valódi szigeteken fordulhat főként elő. Másnéven bennszülött fajoknak is nevezhetjük ezeket a fajokat. A Kárpát-medence hegykoszorúja védelmet nyújtott a tágabb környezete számára is, így maradhatott fenn több hazai faj, mint például **magyar kökörcsin** (*Pulsatilla flavescens*), **budai imola** (*Centaurea sadleriana*) vagy a **pilisi len** (*Linum dolomiticum*). Ezeket az élőlényeket pannon endemikus fajoknak nevezzük.

csak védett növénye a **budai imola** (*Centaurea sadleriana*) - mely pannon endemizmus - vagy az **őszi kikerics** (*Colchicum autumnale*) és a **jávorka fényperje** (*Koeleria javorkae*). Tavasszal a vizesebb területeken megfigyelhetjük a **sárga nőszirmot** (*Iris pseudacorus*), a szárazabb, homokosabb helyeken pedig az **üstös gyöngyike** (*Muscari comosum*) lila fürtjeit. A telepített erdők állományalkotó fája a **fehér akác** (*Robinia pseudoacacia*), a **fehér nyár** (*Populus alba*) és a **kocsányos tölgy** (*Quercus robur*).

A jelentős botanikai értékek mellett, sajnálatos módon megjelentek a területen a **tájidegen fajok** is. A Merzse-mocsár szárazabb területén is bővelkednek ezek az agresszíven terjedő invázós fajok, többek között a **selyemkóró** (*Asclepias syriaca*), a **kanadai aranyvessző** (*Solidago canadensis*). Továbbá az emberi telepítés hatására létrejött **fehér akácok**, olyan agresszívan terjednek, hogy ezzel kiszorítják az őshonos nyarakat.

4.A/ FELADAT

Mennyire ismered a növényeket?

A következő anagrammákban meg kell találnod a területen fellelhető növények közül néhányat. Ha kitaláltad a betűk melyik faj nevét rejtik, írd a neveket a megfelelő kategóriába.

Mi is az anagramma? Az anagramma a szójátékok egy fajtája, melyben értelmes szavak vagy mondatok betűinek sorrendjét úgy változtatjuk meg, hogy az eredmény szintén értelmes szó vagy mondat legyen. Olykor, így létrejött, rendkívül vicces kifejezéseket és mondatokat fedezhetünk fel.

4.B/ FELADAT

Rajzold le kedvenc növényed!

Ha megfejtetted az anagrammákat, válaszd ki közülük azt a növényt, amelyik a legjobban tetszik és rajzold le! Ügyelj az apró részletekre!

Az akácerdők telepítése már az 1700-as években országszerte elkezdődött, mikor az elszegényedő faállományt próbálták ezzel a fajjal pótolni, hiszen nagyon gyorsan nő. Fája jó gazdasági szempontból is és a méhek által összegyűjtött nektár finom csemege, ugye ki ne szeretné

az akácmézet? A homoki területeket nagyon gyorsan benépesítette. Ugyannakkor nem is gondolták anno, amit már tudunk, hogy az akác az őshonos állományok számára mekkora veszélyt rejt.

A Merzse-mocsár területén pár évvel ezelőtt az idős nyárfák kidőltek, mert a melléjük ültetett akácokat nem szórtan, hanem sorokba telepítették, ezért a gyökérzetük nem tartotta olyan erősen ezeket az idős nyárfákat.

INVÁZIÓS NÖVÉNY

.....

.....

.....

VÉDETT NÖVÉNY

.....

.....

.....

.....

.....

ÁRAKÉ CHEF

ABAI IDOMUL

ÁRNY KÉRJ POFA VEJE

ADAI AKARVA NŐSZ NYES

ADNI PIKÁNS TAPS

MOSSA ÓRIZ RÁNG

CIKI ESIK SZÓR

ÁR BOCSI KORMOS

IV. ISMERD MEG A MERZSE-MOCSÁR ÁLLATVILÁGÁT

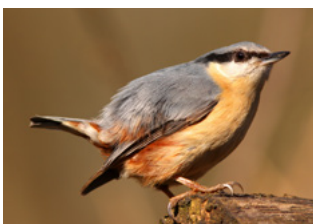
Ahogy már az előbbiekben láthattad, a Merzse-mocsár növényvilága rendkívül izgalmas, most nézzük meg, milyen állatok népesítik be a mocsár területét!

A mocsár rovarvilága rendkívül gazdag, számos ritka és védett faj fordul itt elő. Kiemelkedő a Vörös Könyves **vérfű hangyaboglárka** (*Maculinea teleius*), melynek tápnövényéről az előző fejezetben már hallottál. Ritka ízeltlábúak közül **bőrfutrinkával** (*Carabus coriaceus*), **szalmacincérrel** (*Calamobius filum*), **kis színjátszólepkével** (*Apatura ilia*) és **fecskefarkú lepkével** (*Papilio machaon*) is találkozhatunk.

A kétélűek számára is kiemelkedően fontos élőhely a Merzse-mocsár; az itt élő **pettyes göte** (*Lissotriton vulgaris*) és **dunai tarajos göte** (*Triturus dobrogicus*) mellett, - a tanösvény nevét is adó - **zöld levelibéka** (*Hyla arborea*), valamint a **barna varangy** (*Bufo bufo*) és **barna ásóbéka** (*Pelobates fuscus*) is felkeresi kora tavasszal a vizes területeket. A legnagyobb hangú **kecskebékát** (*Pelophylax kl. esculentus*) és **vöröshasú unkát** (*Bombina bombina*) is hallhatjuk itt, a hüllők közül a **mocsári teknős** (*Emys orbicularis*), **vízisikló** (*Natrix natrix*) és a **zöld gyík** (*Lacerta viridis*) talál a területen otthonra.

A ragadozómadarak közül, többek között itt költ a **barna rétihéja** (*Circus aeruginosus*) és évente rendszeresen egy pár **kabasólyom** (*Falco subbuteo*). A nádi- és vízimadarak is szép számmal költenek errefelé, főképp mikor teljes a vízborítás. Találkozhatunk a **cigányrécével** (*Aythya nyroca*), **kis vízcisibével** (*Porzana parva*), **guvattal** (*Rallus aquaticus*) vagy a **szárcsával** (*Fulica atra*). Több faj megfigyelését segíti a mocsár szélén kialakított magasles. Ha figyelmesen várunk, felbukkan a **szürke gém** (*Ardea cinerea*), a **cserregő nádiposzáta** (*Acrocephalus scirpaceus*), a **bölgömbika** (*Botaurus stellaris*) vagy a természetvédelem jelképe a **nagy kócsag** (*Ardea alba*). A mocsár melletti erdőkben megfigyelhető többek között a **kék cinege** (*Cyanistes caeruleus*), **zöld küllő** (*Picus viridis*), a **csuszka** (*Sitta europaea*) és az **énekes nádiposzáta** (*Acrocephalus palustris*). Az emlősök szempontjából is nagyon értékes a Merzse-mocsár, hiszen Budapest legnagyobb **mogyorós pele** (*Muscardinus avellanarius*) állománya itt él, de a **menyét** (*Mustela nivalis*) és ritkán a **hermelin** (*Mustela erminea*) is felfedezhető a területen, emellett itt az **őz** (*Capreolus capreolus*), a **vörös róka** (*Vulpes vulpes*) és a **vaddisznó** (*Sus scrofa*) is otthonra lel.

Vörös Könyv: azoknak a fajoknak a felsorolása és ismertetése, amelyeket a kipusztulás veszélye fenyeget, vagy már sajnos ki is pusztultak bizonyos területről, vagy egész Földünkéről. Magyarországon 1990-ben jelent meg az első „Vörös Könyv”, amely a magyarországi kipusztult és veszélyeztetett fajokat tartalmazza.

csuszka
(*Sitta europaea*)

kék cinege
(*Cyanistes caeruleus*)

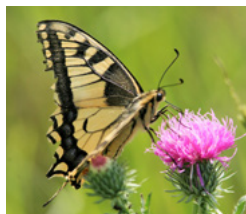

nagy kócsag
(*Ardea alba*)

5. FELADAT

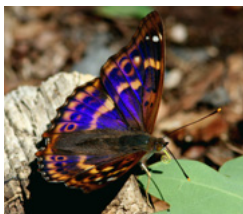
A Merzse-mocsár állatvilága

Ráismeresz az állatokra a képek alapján? Kösd össze a leírásokat a hozzájuk tartozó állatok képével!

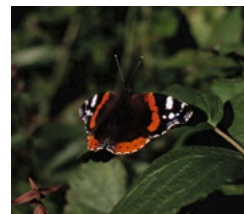
fecskefarkú lepke
(*Papilio machaon*)

a. Folyók menti fűz-nyár ligeterdőkben, bokorfüzesekben is előfordul, de a hegy- és dombvidéki területeken is gyakran találkozhatunk vele. Ha szárnyát napfény éri, különböző színekben pompázik.

kis színjátszó lepke
(*Apatura ilia*)

b. A nyílt hegy- és dombvidéki lejtőket kedveli, 2000 méter magasságig. A kertekben is gyakran találkozhatunk vele, főleg, ha sárgarépat termesztünk. A nyári réteken vitorlázó repüléssel főleg az ernyősvirágzatúakat keresi fel, szárny kialakítása erre tökéletes.

admirális lepke
(*Vanessa atalanta*)

c. A nyílt területeket kedveli, kertekben, gyümölcsösökben, erdőségeken gyakran találkozhatunk vele.

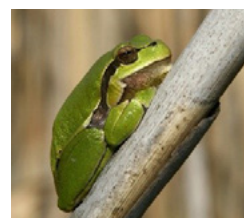
zöld gyík
(*Lacerta viridis*)

a. Főként a nedves élőhelyeket kedveli, de a szaporodóhelyektől akár több kilométer távolságban is találkozhatunk vele.

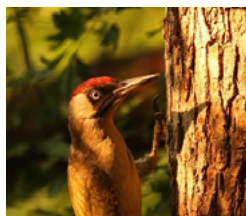
barna varangy
(*Bufo bufo*)

b. Általában kerüli a tartósan víz alá kerülő, vagy az igen száraz élőhelyeket. Gyakran kertünkben is találkozhatunk vele.

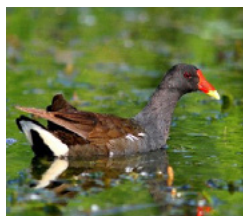
zöld levelibéka
(*Hyla arborea*)

c. Jó alkalmazkodóképességének köszönhetően élőhely tekintetében nem válogatós, a síkságtól a hegyvidékekig mindenféle kitett, napsütötte területen, erdőségeken, domboldalakon, sziklagyepeken előfordul.

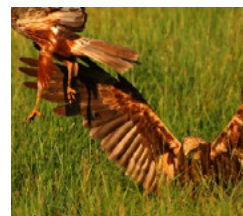
zöld küllő
(*Picus viridis*)

a. Síkvidéki mocsarakban, nádasokban szinte mindenhol költ. Ezek hiányában ritkán mezőgazdasági területeken, száraz gyepeken is megtelepszik. Tavaszi visszaérkezésük után a párok látványos nászrepülést mutatnak be. Fészket nádszálakból építi.

vízityúk
(*Gallinula chloropus*)

b. Kedveli a ligetes erdőket, fasorokat, városi parkokat, temetőket, ártéri erdőket, de a zárt állományokat elkerüli. Odúban költ, amit maga készít és akár több évig is használ.

barna rétihéja
(*Circus aeruginosus*)

c. Nádasokban fordul elő, de táplálkozni a hínárral benőtt nyílt vizekre jár. Akár kisebb tavak, csatornák is otthont adhatnak ennek az igen könnyen alkalmazkodó fajnak.

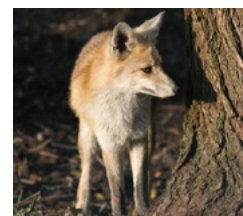
mezei nyúl
(*Lepus europaeus*)

a. Jó alkalmazkodóképességének köszönhetően élőhely tekintetében nem válogatós. Különösen kedveli az olyan változatos élőhelyeket, ahol a gyepercserjések vagy kisebb facsoportokkal váltakozik, hiszen ezen élőhelyek kitűnő búvóhelyeket kínálnak számára.

mogyorós pele
(*Muscardinus avellanarius*)

b. Főképpen gyepeken fordul elő, de találkozhatunk vele vasutak mentén, autótutak mellett is.

vörös róka
(*Vulpes vulpes*)

c. A legkülönbözőbb erdők lakója, kivéve a ritkás aljnövényzetű fenyveseket, itt ugyanis nem találkozhatunk vele.

V. A MERZSE-MOCSÁR VESZÉLYEZTETŐ TÉNYEZŐI

A terület 1977-től élvez törvényi oltalmat. Most már látjuk, hogy milyen páratlan természeti sokszínűséget rejt, ám sajnos ezen értékeket számos veszélyeztető tényező fenyegeti. Az illegális hulladéklerakás, mint több más védett területen, itt is problémát jelent. Az előző években a tanösvény tábláit is megrongálták. Ahogy már az előbbiekben olvastál róla, az évről évre kevesebb tavaszi csapadék a növényvilág változását idézi elő; a növényvilág elszegényedése pedig, együtt jár az állatvilág csökkenésével is. Emlékszel, hogy a területet mezőgazdasági területek és ültetett erdők veszik körül? Ez akár védelmet is nyújthatna a védett értékeknek (**puffer zóna**), de itt meg kell említeni a mezőgazdaság intenzív vegyszerhasználatát. Tovább rontja a helyzetet a **tájidegen fajok** jelenléte, amiről a Merzse-mocsár növényvilága fejezetben már írtunk. Ezek a tényezők összességében a teljes élőhelyegyüttes leromlásához vezethetnek. Éppen ezért kiemelkedő fontosságú, a Fővárosi Önkormányzat és a Természetvédelmi Őrszolgálat munkája és támogatása, a területet érintő illegális és területromboló tevékenységek megakadályozására, a lakosság edukálására, valamint a tájidegen fajok visszaszorítására.

Puffer zóna: a védett terület körüli védőzóna, itt csak a természetvédelem szempontjaival megegyező gazdálkodás folyhat.

selyemkóró
(*Asclepias syriaca*)

Forrás: Magyar
Természettudományi
Múzeum Blog

6. FELADAT

*Óvjuk meg együtt
a Merzse-mocsarat!*

Most már láthatod Te is, hogy
mennyi értéket rejt
a Merzse-mocsár és
mennyi veszély leselkedik rá!
Te mit üzennél az ide látogatóknak?
Foglald össze röviden, miért fontos,
hogy megvédjük az élőhelyet!

VI. MIT TEHETÜNK A HÉTKÖZNAPOKBAN?

Ahogy az előzőekben is láthattad az élettér csökkenése miatt még fontosabbá vált, hogy otthonunkat csalogatóbbá tegyük és így barátságosabb feltételeket kínáljunk a különböző körülöttünk élő, rovar- madár- és emlősfajok számára, és ezáltal egy kis szigetet nyújtunk számukra otthonunkban.

Hogyan tehetjük otthonosabbá számukra a kertünket, teraszunkat vagy az ablakpárkányunkat?

- Ültessünk mézelő növényeket a beporzó rovarok számára! Ha gyógy- és fűszernövényeket telepítünk, mi is élvezhetjük jótékony hatásukat!
- Ha kertünkben már magas a fű, nem kell rögtön lenyírunk, várjuk meg a virágzást és míg magot érlelnek a növények, táplálékul szolgálva a beporzóknak!
- Gondoljuk a madarakra! **Telepítsünk madárodút** a kertünkbe, és gondoskodhatunk a **téli etetés**ükről, **ítatás**ukról is!
- Gondoljunk a búvóhelyekre is! A **madarak** a **sűrű sövények**ben találnak rejtekhelyre, a **keleti sün** egyik kedvence a **komposzt domb**, a **beporzók** kedvenc rezidenciája pedig a **rovarhotel**!

Ha érdekel bővebben a téma, nézz utána itt: https://mtvsz.hu/dynamic/intezmeny_zoldites.pdf

európai mókus
(*Sciurus vulgaris*)

Helyezz ki etetőt a madaraknak a hideg időjárás beköszöntével! Nagyon szeretik többek között a fekete napraforgómagot, a diót vagy az almát. Akár cinkegolyót is készíthetsz.

7. FELADAT

Mit ültessünk a kertbe?

Amint látod, a kertet növényeinek neveiben a betűk összekavarodtak. Tedd helyes sorrendbe a betűket, annyit elárulunk, hogy olyan növények neveit kell kapnod, melyek a kertekben, balkonokon gyakran előfordulnak. Ha ültetéshez készülödsz, azt is tudnod kell melyik növény mérgező, illetve melyiket fogyaszthatod el, sőt van olyan is amelyik gyógyhatással bír, vagy szépségével gyönyörködtet bennünket. Írd a megfelelő helyre a növényneveket!

OROTYSÁBN

Ősszel virágzik, szinte mindenhol fel-fut, akár a ház falára is. Sárga virága nagyon csalogató a rovarok számára.

TRÚFOMIC

Kellemes citromra emlékeztető illata nemcsak a limonádédát dobja fel, még nyugtató hatással is bír.

GORNAO

Lila vagy fehér virága és illata mindenkét elbűvöl, anyák napi dalocskában is hallhatjuk a nevét, májusban virágzik. A természetben, ha kivadul nagyon nehéz a visszaszorítása, ezért inváziós fajként tartjuk számon.

MCSBORO

Már a 16. századi gyógynövénykönyvek is említést tesznek róla, a népi konyha pedig bors helyett használta.

RIGÁVÓH

A zord tél után az egyik legkorábban virágzó növény, mely nektárt biztosít az ébredező beporzók számára.

ARAHNIGÁVRG

Sziklakertek mutatós lila képviselője, melynek szíromlevelei kehelyre emlékeztetnek.

ISZFATA

Bár számunkra, a magot körülvevő tűzpiros magköpenyt kivéve, az egész növény mérgező, a madarak egyik kedvelt csemegéje. Emellett remek fészkelő helyet biztosít számukra zeg-zugos ágai között.

IKRÖRMVÁGŐ

Gyönyörű narancssárga fészkés virágzatát gyűjtik, mely erős gyulladáscsökkentő hatásáról ismert.

ÁLERMEŰKNCGYF

Mielőtt megjelennek a citromsárga virágai, finom saláta készíthető leveleiből. A virágaiból régen méz helyettesítésére készítették édes szirupot, mely színében rendkívül hasonlított a méhek által készített édes nyalánksághoz.

MADÁR- ÉS ROVAR- BARÁT KERT NÖVÉNYEI

MÉRGEZŐ NÖVÉNYEK

GYÓGYNÖVÉNYEK

FÜSZERNÖVÉNY

Köszönjük, hogy velünk tartottál és reméljük sok újdonsággal
bővült a tudásod a Merzse-mocsár védett területről!

**FOTÓ: MOLNÁR ANTAL
TÓTH ZSUZSANNA
SZIGETVÁRI CSABA**

Köszönjük Bajor Zoltánnak, a Magyar Madártani és Természet-
védelmi Egyesület elnökének a szakmai segítségét!

1091 Budapest, Üllői út 91/b

Tel: +36 1 216 7297

info@mtvsz.hu, www.facebook.com/mtvsz

www.mtvsz.hu

